

Prevenia úrazov v stavebníctve

V Európskej únii je stavebníctvo sektorom s najväčším rizikom úrazov (!); každý rok pri úrazoch v stavebníctve príde o život viac ako 1300 osôb. V celosvetovom meradle majú stavební robotníci v porovnaní s inými povolaniami trojnásobnú pravdepodobnosť smrteľného úrazu a dvojnásobnú pravdepodobnosť zranenia. Náklady na riešenie týchto úrazov sú vysoké nielen pre **jednotlivca**, ale aj pre **zamestnávateľa** a celú **spoločnosť**. Tieto náklady môžu predstavovať podstatnú časť zmluvnej ceny.

Viac ako 99% stavebných firiem v Európe sú malé a stredné podniky, ktoré sú najviac postihované stavebnými úrazmi. Rady a odporúčania uvedené na tomto letáku sú relevantné pre podniky všetkých veľkostí.

Zodpovednosti

Klienti, projektoví manažéri, zamestnávateľa, dodávatelia a samostatne zárobkovo činné osoby sú zodpovední za bezpečnosť. Príslušné požiadavky stanovené v európskych smerniciach (!) zahŕňajú:

- zohľadňovanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci vo všetkých fázach stavebných činností (od plánovania). Práce musia byť koordinované medzi všetkými stranami zapojenými do plánovania a výkonu prác
- zabezpečovanie bezpečných pracovných nástrojov (zahŕňa vhodnosť, výber, bezpečnostné vlastnosti, bezpečné používanie, školenia a informácie, kontroly a údržba)
- zabezpečenie bezpečnostných a/alebo zdravotných signálov na miestach, na ktorých nie je možné predísť alebo primerane (pomocou preventívnych opatrení) znížiť riziká
- poskytnutie osobných ochranných pracovných prostriedkov (napr. ochrannej obuvi) vhodných pre príslušné riziká, ak nie je možné predísť týmto rizikám inými prostriedkami
- vytvorenie bezpečného pracovného prostredia a ďalších možností pre stavebných robotníkov, napr. prístup, bezpečné dopravné cesty
- Dodržiavanie všeobecných požiadaviek pre riadenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci zahŕňa: hodnotenie a prevenciu rizík, prioritu kolektívnych opatrení za účelom eliminácie rizík, poskytovanie informácií a školení, konzultácie so zamestnancami, koordinácia činností v oblasti bezpečnosti s dodávateľmi.

Minimálne požiadavky stanovené v smerniciach, po zapracovaní do **národnej legislatívy**, môžu obsahovať dodatočné požiadavky.

Zamestnanci sú povinní spolupracovať pri realizácii preventívnych opatrení zamestnávateľa, a to podľa pokynov vyplývajúcich zo školení.

Konzultovanie týchto otázok so zamestnancami predstavuje dôležitú požiadavku. Využívanie ich znalostí zabezpečí, že budú riziká riadne identifikované a že budú realizované uskutočniteľné riešenia.

Prevenia úrazov – hodnotenie rizík

V sektore stavebníctva existuje veľa rizík. V tejto oblasti je však možné uplatniť "dobrú prax", ktorej cieľom je prevencia úrazov. Prvý krok spočíva vo **vhodnom a dostatočnom hodnotení rizík**.

Ak chceme dosiahnuť reálne zníženie v expozícii robotníkov a iných osôb (vrátane návštevníkov a prechádzajúcej verejnosti) škodám, malo by sa hodnotenie rizík vzťahovať na všetky ohrozenia a nebezpečenstvá. Zabezpečte zníženie jedného rizika tak, aby sa tým nezvýšilo ďalšie riziko.

Všetky riziká musia byť identifikované, vrátane tých, ktoré vyplývajú z pracovných činností a z iných faktorov (napr. dispozície staveniska). Potom nasleduje hodnotenie rozsahu príslušných rizík pri zohľadnení existujúcich opatrení. Boli

vykonané dostatočné opatrenia alebo je potrebné vykonať ďalšie? Hodnotenie výsledkov pomáha pri výbere najvhodnejších opatrení, ktoré majú byť uplatnené (!).

Praktická prevencia

Medzi hlavné riziká patrí práca vo výškach, zemné práce a premiestňovanie nákladov. **Prioritné sú opatrenia, ktoré znižujú riziká pri ich zdroji a ktoré poskytujú kolektívnu ochranu.** Ochrana jednotlivcov, ako napr. ochranné prostriedky, sa používa v prípadoch, v ktorých nie je možné riziká znížiť inými prostriedkami.

Okrem celkového hodnotenia rizík sú nevyhnutné aj priebežné sledovania a pravidelné kontroly.

Práce vo výškach

Pády z výšok predstavujú najčastejšiu príčinu zranení a smrteľných úrazov v stavebníctve. Medzi zdroje týchto úrazov patria: práca na lešení alebo plošine bez zábradlia alebo bez správne umiestnených bezpečnostných pásov, nestabilné strechy, rebriky s nedostatočnou údržbou, zlým umiestnením a nedostatočným zabezpečením.

Celý proces stavebnej výroby by mal byť plánovaný tak, aby sa znižovalo riziko pádov. Vo fáze projektovania je možné napláňovať ochranu proti pádom. Riziko je možné znížiť inštaláciou účelových bezpečnostných zábradlí alebo poskytnutím bezpečnostných pásov (ak je riziko stále prítomné).

Zemné práce

Pred začiatkom zemných prác si uvedomte všetky potenciálne ohrozenia – vrátane zasypania výkopu, pádu osôb a vozidiel do výkopov a podkopania susediacich štruktúr. Potom prijmite príslušné opatrenia. Lokalizujte a označte všetky podzemné vedenia a dbajte na to, aby ste sa im vyhli; zabezpečte dodávky vhodného materiálu na paženie výkopu; zvolte bezpečnú metódu na prísun a odstraňovanie materiálu na paženie. Zvoľte správny spôsob manipulácie s materiálom ako aj vhodné náradia. Dbajte na to, aby boli zariadenia dodané načas a aby bolo stavenisko na to pripravené.

Denné kontroly sú nevyhnutné na zabezpečenie účinnosti príslušných opatrení: Existuje bezpečný prístup k výkopu a z výkopu? Existujú bariéry zabraňujúce pádom? Sú materiály, vykopaná zemina a zemina určená do výkopu skladované v dostatočnej vzdialenosti od okraja výkopu?

Premiestňovanie nákladov

Vaše činnosti si naplánujte tak, aby ste potrebovali minimálne pohyby materiálov a aby bola manipulácia s materiálmi bezpečná. Dbajte na to, aby boli zariadenia udržiavané a aby ich obsluhovali vyškolení a skúsení zamestnanci.

Zabezpečte pravidelnú kontrolu, testovanie a skúšky zariadení poverenou oprávnenou osobou. **Koordinujte činnosti na stavenisku** – napríklad dbajte to, aby osoby dvíhajúce náklady neohrozovali iné osoby a naopak. Ak nie je možné vyhnúť sa **manuálnej činnosti**, zorganizujte jednotlivé činnosti tak, aby bol rozsah a trvanie týchto činností obmedzené. Pre zamestnancov pripravte školenia o predchádzaní rizík a využívaní techník.

Všetky mobilné žeriavy môžu obsluhovať len oprávnené osoby. Vodič by mal mať zreteľný výhľad, pričom žeriav by mal stáť na rovnom podklade a v bezpečnej vzdialenosti od výkopu a od elektrických vedení.

Všeobecná "starostlivosť" a bezpečný prístup

Dôležitá je všeobecná organizácia staveniska a jeho upratovanie. Preto napríklad zabezpečte bezpečný prístup od a ku všetkým pracoviskám (cesty, chodníky, rebríky, lešenia atď.), aby neobsahovali žiadne prekážky, aby boli materiály skladované bezpečne, aby boli otvory ohradené alebo zakryté a zreteľne označené; zároveň zabezpečte správny spôsob zberu a likvidácie odpadových materiálov a primerané osvetlenie.

Školenia a informácie

Zamestnanci musia poznať riziká, ich dôsledky ako aj opatrenia, ktoré musia zrealizovať za účelom bezpečného konania v práci. Školenia by sa mali vzťahovať na reálne situácie príp. problémy, s ktorými sa zamestnanci stretávajú, a mali by riešiť aj spôsoby predchádzania týmto situáciám. Školenia by sa mali dotýkať rizík, preventívnych opatrení, postupov v ohrození, problémoch pri nahlasovaní, osobných ochranných pracovných prostriedkov, pracovných nariadení atď. Naplánujte aj školenie za účelom zopakovania vedomostí.

Školenia by mali byť podporené dobrou komunikáciou. Diskusie o otázkach bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a odovzdávanie informácií by malo byť súčasťou tímových kolektívnych porád.

Osobné ochranné prostriedky

Ak sa to vyžaduje, mali by byť na staveniskách vždy používané osobné ochranné pracovné prostriedky. Mali by byť pohodlné, dobre udržiavané a nemali by viesť k zvyšovaniu rizík.

S ohľadom na ich používanie je nevyhnutné školenie.

Osobné ochranné prostriedky zahŕňajú: *bezpečnostné helmy* – ak existuje riziko zasiahnutia padajúcim predmetom alebo ak sa osoba môže poraniť na hlavu; *vhodná obuv* – s ochranou prstov a podrážky s protišmykovou úpravou; *ochranný odev* – napríklad, ako ochrana proti nepriaznivému počasiu alebo odevy s viditeľnými označeniami, aby bolo možné zamestnancov okamžite zbadat (napr. vodiči).

Kontrolný zoznam: Lešenia a rebríky

- Boli zvolené najvhodnejšie zariadenie na zaistenie bezpečnosti, vrátane prostriedkov na prístup a evakuáciu?
- Používajú sa rebríky len v prípade, že použitie iných zariadení nie je odôvodnené s ohľadom na krátke trvanie a znížené riziko?
- Je lešenie postavené na pevnom základe?
- Sú všetky bezpečnostné zábradlia v správnej výške?
- Existuje dostatok dosiek pre pracovnú plošinu?
- Majú dosky bezpečnú polohu?
- Boli odstránené niektoré prepojenia na lešenia?
- Je rebrík najbezpečnejším a najlepším pracovným prostriedkom?
- Je rebrík vo vyhovujúcom stave a je vhodný pre daný typ prác a výšku, v ktorej sa vykonávajú?
- Je možné rebrík umiestniť tak, aby ste predišli prílišnému sklonu?
- Môže byť rebrík zdola a zhora kontrolovaný?
- Je oporný povrch pevný a rovný?

Ak ste na niektorú z otázok odpovedali "Nie", je potrebné pred začiatkom prác vykonať preventívne opatrenia.

Medzi ne patria:

- zabezpečiť, aby boli otvory, napr. otvory v podlahách, ohradené bezpečnými bariérami (napr. zábradlím a doskami) alebo aby boli prikryté. Zabezpečte kryt alebo ho označte varovnou značkou.
- kontrola všetkých častí lešenia pred začiatkom inštalácie lešenia
- kontrola rebríkov pred ich používaním – či sú vo vyhovujúcom stave a či sú bezpečne umiestnené
- používanie bezpečnostných záchytných zariadení, ak sa niekto nachádza na lešení, najmä pred upevnením zábradlí a dosiek; okrem toho je potrebné zabezpečiť, aby boli pásy pripnuté k pevnej základni a aby sa používali správne
- neháďte náradie alebo materiály na nižšiu úroveň, na zem ani do bezpečnostnej siete.

Ako získať viac informácií / Referencie

Viac informácií o dobrej praxi v oblasti bezpečnosti práce je možné získať na stránke agentúry <http://osha.eu.int>. Všetky publikácie agentúry je možné na tejto stránke získať zadarmo. "Prevencia pracovných úrazov" je téma Európskeho týždňa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ktorý pripravili členské krajiny v októbri 2001; viac informácií získate na internetovej stránke <http://osha.eu.int/ew2001/>. Stránka agentúry obsahuje odkazy na stránky členských krajín, kde nájdete informácie o národnej legislatíve a odporúčaníach:

<http://ie.osha.eu.int/> - Írsko

<http://uk.osha.eu.int/> - Spojené kráľovstvo.

(1) The State of Occupational Safety and Health in the European Union – Pilot Study. 2000. European Agency for Safety and Health at Work. ISBN 92-828-9272-7.

(2) Internetová stránka <http://europe.osha.eu.int/legislation/> poskytuje odkazy na legislatívu EU, podrobnosti o odporúčaníach pre malé a stredné podniky a hodnotení rizika, ako aj odkazy na stránky členských krajín, kde je možné nájsť národnú legislatívu, ktorá musí byť realizovaná v súlade s nariadeniami.

(3) Informácie o sektore stavebníctva získate aj na stránke agentúry <http://europe.osha.eu.int/good-practice/sector/construction/>.

Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci

Gran Via, 33, E-48009 Bilbao, Španielsko
Tel. (34) 944 79 43 60, Fax: (34) 944 79 43 83
Information@osha.eu.int